

Doorstroom mbo-hbo verbeteren: hoe doen scholen dat?

Een inventarisatie bij veertien mbo- en hbo-instellingen.

doorstroom en uitval mbo-hbo

NRO-onderzoek doorstroom mbo-hbo

Deze publicatie is onderdeel van een grootschalig onderzoek dat loopt naar de doorstroom van mbo-studenten naar het hbo. Meer informatie hierover kunt u vinden op:
www.tierweb.nl/tier/projects/project-verbeterde-aansluiting-mbo-hbo

ecbo

expertisecentrum
beroepsonderwijs

TIER

Hogeschool

van Arnhem en Nijmegen

Colofon

Titel	Doorstroom mbo-hbo verbeteren: hoe doen scholen dat? Een inventarisatie bij veertien mbo- en hbo-instellingen.
Auteurs	Dr. José Mulder mmv Kristof de Witte & Eline Sneyers (TIER) en Martijn Peters & Ruud Klarus (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen).
Datum	September 2016
Projectnummer	30394.01

Expertisecentrum Beroepsonderwijs
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
T 073 687 25 00
www.ecbo.nl

© ecbo 2016

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Opzet onderzoek	5
2	Waar lopen doorstroomtrajecten en hoe zien ze eruit?	7
2.1	Type trajecten.....	7
2.2	Opzet & samenwerking	8
2.3	Grootte	9
2.4	Verankering	9
2.5	Looptijd	10
3	Effect van doorstroomtrajecten	11
3.1	Waarom verloopt de overgang mbo-hbo niet goed?.....	11
3.2	Hoe verbeteren trajecten de doorstroom?	12
3.3	Verbeterd de doorstroom daadwerkelijk?	12
4	Samenvatting & Conclusie	15
	Literatuur	17
	Bijlage 1	19

1 Inleiding

Doorstroom mbo-hbo staat volop in de aandacht. Het is één van de speerpunten van de minister van Onderwijs voor de komende jaren (zie Ministerie van OCW, 2015) en er wordt veel gediscussieerd over het hoe en waarom van de hoge uitvalpercentages onder mbo-studenten op het hbo (zie o.a. Bormans, 2016; Bussemaker, 2016; Scienceguide, 2016; Morshuis, Martens & Mulder, 2016).

Samenwerking tussen mbo- en hbo-instellingen wordt vaak als dé manier gezien om doorstroom te verbeteren. De gedachte is dat wanneer aanpalende onderwijssectoren samen aan een doorlopende leerlijn werken dat de doorstroming van de ene onderwijssector naar de andere, hoger en met betere resultaten zal zijn (zie Mbo-Today, 2016; Ministerie van OCW, 2015).

In 2015 is een driejarig onderzoek gestart naar de doorstroom mbo-hbo.¹ Aan dit onderzoek doen veertien mbo- en hbo-instellingen mee. Eén van de doelstellingen van het onderzoek is om aan de hand van trajecten die scholen zelf, in gezamenlijkheid, hebben opgezet af te leiden hoe de doorstroom mbo-hbo verbeterd kan worden.

Bij de start van het onderzoek was de verwachting dat er binnen de deelnemende scholen een ruim aantal trajecten liep waarbij mbo- en hbo-instellingen (gezamenlijk) meerdere jaren ervaring hadden opgebouwd met het verbeteren van de doorstroom. Door ze in kaart te brengen en vervolgens te monitoren zouden dan ook waardevolle lessen getrokken kunnen worden voor andere opleidingen en scholen.

Inventarisatie van de doorstroomtrajecten liet echter zien dat het lastig(er) is om dit soort trajecten van de grond te krijgen én te houden dan scholen zelf denken. Zo blijken er binnen de meewerkende scholen minder trajecten te zijn dan gedacht, lopen ze korter dan gedacht en is de toekomst voor veel van de trajecten onzekerder dan gedacht.

Al met al reden om de resultaten van de inventarisatie met een groter publiek te delen middels dit rapport.

Hoofdstuk 2 beschrijft waarom de overgang mbo-hbo niet goed verloopt volgens de betrokken scholen en biedt daarmee inzicht in het fundament onder de gevonden doorstroomtrajecten. Hoofdstuk 3 beschrijft de trajecten die bij de veertien mbo- en hbo-instellingen lopen wat betreft opzet, partners, uitvoering en verankering. Hoofdstuk 4 beschrijft waar de trajecten toe leiden. Hoofdstuk 5 geeft de samenvatting en conclusies.

1.1 Opzet onderzoek

Er doen veertien scholen mee aan het NRO Onderzoek Verbeterde aansluiting mbo-hbo. Wat werkt?. De namen van deze scholen zijn opgenomen in bijlage 1.

---

¹ Zie voor meer informatie over het onderzoek: <http://www.tierweb.nl/tier/projects/project-verbeterde-aansluiting-mbo-hbo/>

Bij deze veertien scholen is in de periode november 2015-april 2016 geïnventariseerd welke trajecten er binnen de instelling lopen om de doorstroom mbo-hbo te verbeteren en hoe die trajecten eruit zien.² Hiertoe zijn telefonische gesprekken gevoerd en documenten opgevraagd.

Dit rapport beschrijft de analyse van de verzamelde gegevens. De analyse is vooraf ter commentaar voorgelegd aan alle personen die op enige wijze informatie hebben geleverd.

Wellicht ten overvloede, maar de gepresenteerde analyses slaan op de veertien scholen die meewerken aan het onderzoek. Het is niet duidelijk in hoeverre dit beeld overeenkomt, dan wel tegenstrijdig is, met wat er binnen andere mbo- en hbo-instellingen plaatsvindt aan doorstroomtrajecten.

---

² De trajecten zijn geïnventariseerd met als doel de tien meest belovende te selecteren en die trajecten vervolgens twee schooljaren te monitoren om inzicht te krijgen in de werking en effecten ervan.

2 Waar lopen doorstroomtrajecten en hoe zien ze eruit?

Alle veertien scholen die meewerken aan het onderzoek is gevraagd aan te geven welke initiatieven zij ontplooiën om de doorstroom mbo-hbo te verbeteren. En daarbij aan te geven met welke onderwijspartners ze initiatieven ontwikkelen en in uitvoering nemen.

De contactpersonen aan wie deze vragen werden voorgelegd waren werkzaam op bestuurs- of beleidsniveau. Voor hen bleken bovenstaande vragen moeilijk te beantwoorden. Op centraal niveau bestaat er meestal geen overzicht van doorstroominitiatieven. Binnen de instellingen moest dan ook worden uitgevraagd welke initiatieven er waren. Dit leidde langs een pad van vele contactpersonen binnen verschillende directies, academies, secties, afdelingen en opleidingen.

Daarbij gebeurde het vaak dat verschillende personen naar dezelfde trajecten verwezen. Waar dan aanvankelijk gedacht werd dat er zes of acht mbo-hbo trajecten binnen de instelling liepen, bleken dat er maar twee of drie te zijn. Ook werd er op hoger niveau in de organisaties nogal eens gedacht dat bepaalde trajecten succesvol liepen, maar bleken die trajecten inmiddels gestopt, of moesten juist nog beginnen.

Uiteindelijk leverde de zoektocht informatie op over 39 lopende trajecten die in meer of mindere mate bedoeld zijn om de doorstroom mbo-hbo te verbeteren. Hieronder worden ze nader besproken.

2.1 Type trajecten

Bij de veertien meewerkende mbo- en hbo-instellingen zijn 39 trajecten geïdentificeerd die volgens de scholen zelf, in meer of mindere mate, bedoeld zijn om de doorstroom mbo-hbo te verbeteren.

Deze 39 trajecten zijn in te delen in de volgende categorieën:

- 1 Volgen van extra lessen/projecten *op het hbo* tijdens de mbo-opleiding.
- 2 Volgen van extra lessen/projecten *op het mbo* tijdens de mbo-opleiding.
- 3 Volgen van extra lessen/projecten op het hbo tijdens de start van de hbo-opleiding.
- 4 Landelijk opgezette trajecten (zoals voorbereiding pabo).
- 5 Versnellingstrajecten.
- 6 Andersoortige trajecten (zoals projecten waar mbo- en hbo-studenten samenwerken).
- 7 Voorbereiding Keuzedelen.

Vaak bevatten trajecten elementen van verschillende categorieën. De opleiding automotive bij Deltion geeft 3de en 4de jaars mbo-studenten bijvoorbeeld extra lessen op de mbo-locatie en practica bij de Hogeschool Arnhem Nijmegen. Bovendien kan een student die alle tentamens goed aflegt een half jaar vrijstelling krijgen bij de hbo-opleiding. Aangezien de focus van het traject ligt op de extra lessen op het mbo, is dit project in groep 2 ingedeeld. Zo is dat ook voor andere trajecten gedaan, ze zijn ingedeeld bij de groep waar de focus lag.

Zoals uit de benaming van de categorieën blijkt, hebben niet alle geïdentificeerde trajecten het verbeteren van de doorstroom mbo-hbo als hoofddoel. Zo zijn versnellingstrajecten bijna altijd opgezet om talentvolle studenten een sneller alternatief te bieden; algemene doorstroom verbeteren is in die gevallen geen doel. Ook zijn er projecten waar mbo- en hbo-studenten samenwerken; een idee is hier wel dat wanneer mbo-studenten kennismaken met hbo-studenten dat ze daardoor gestimuleerd raken om ook naar het hbo te gaan, maar dat is niet het hoofddoel. De voorbereiding van keuzedelen werd door veel scholen ook genoemd als traject. De keuzedelen zijn echter nog niet ingevoerd, alle genoemde keuzedelen waren nog in voorbereiding.

Volgens de meewerkende scholen vallen alle 39 geïdentificeerde trajecten onder de noemer 'doorstroomtrajecten'. Als we de definitie van doorstroomtrajecten echter beperken tot trajecten die door scholen zelf, op eigen initiatief, zijn opgezet om specifiek de doorstroom mbo-hbo te verbeteren, dan komen alleen de 20 trajecten uit de eerste drie categorieën in aanmerking³.

2.2 Opzet & samenwerking

Alle geïdentificeerde trajecten lopen op opleidingsniveau. Volgens de trajecten zelf is dit het meest logische niveau: docenten zijn degenen die weten wat er speelt op studentniveau, inhoud en studievaardigheden.

Bijna alle trajecten worden in samenwerking georganiseerd. Docenten van een mbo-opleiding werken samen met hbo-docenten aan de opzet en uitvoering van de trajecten.

De gedachte achter de samenwerking is dat door elkaar te ontmoeten, te praten en te delen zien wat er in mbo- respectievelijk hbo-opleidingen gebeurt, er wederzijds meer begrip en inzicht ontstaat. Door vervolgens samen over geconstateerde problemen te spreken en oplossingen te bedenken, zou de doorstroom moeten verbeteren.

Voorwaarde voor samenwerking is dat docenten elkaar weten te vinden. Er vindt dan ook alleen samenwerking plaats als binnen dezelfde regio contact is tussen docenten van verwante opleidingen én studenten ook in grootte mate verwant doorstromen.

Indien er aan mbo-kant sprake is van studenten die over verschillende hogescholen en opleidingen 'uitwaaieren' of aan hbo-kant van studenten die uit tal van opleidingen van verschillende mbo-instellingen instromen, dan blijkt er nauwelijks contact te bestaan tussen mbo- en hbo-docenten en wordt er nauwelijks samengewerkt.

Sommige trajecten geven aan het lastig te vinden om de 'juiste' samenwerkingspartners te identificeren: men weet dan niet goed hoe de studentenstromen lopen. Of men kent de studentenstromen wel, maar kent geen ingang bij de betreffende scholen. In die gevallen is de afstand tussen mbo en hbo in letterlijke en figuurlijke zin groot. Opvallend is dat trajecten in dit soort gevallen vaak kiezen voor een partner waar van oudsher al contact mee is, maar waar maar een beperkt deel van de studenten naartoe stroomt.

---

³ Dit rapport is gebaseerd op de inventarisatie van de 39 trajecten die volgens scholen als doorstroomtrajecten betiteld kunnen worden. Binnen het grotere onderzoek worden alleen de 20 trajecten meegenomen die onder de striktere definitie vallen.

2.3 Grootte

Doordat trajecten op opleidingsniveau lopen is het aantal studenten dat aan trajecten mee doet vaak beperkt. Wanneer de doorstroomtrajecten op het mbo plaatsvinden, doen er jaarlijks meestal zo'n 20 studenten mee die zich in het laatste jaar van hun niveau 4 studie bevinden mee. Trajecten die op het hbo lopen, hebben vaak zo'n 30. Voor alle gevallen geldt dat er uitschieters omhoog en omlaag zijn.

2.4 Verankering

Het feit dat trajecten op opleidingsniveau lopen en worden uitgevoerd door docenten blijkt gevolgen te hebben voor de verankering van de trajecten binnen de instellingen.

Zo maakt de betrokkenheid van slechts enkele docenten de voortzetting van trajecten kwetsbaar. Als één van die docenten uitvalt of elders gaat werken, staat het traject meteen op losse groeven.

Docenten hebben naast de doorstroomtrajecten veelal hun reguliere taken en verplichtingen. Trajecten doen ze er als het ware op eigen initiatief bij. Dit maakt dat wanneer er iets veranderd in het takenpakket van de docent, diens betrokkenheid bij het traject al snel in het geding komt.

Het beleid van de eigen opleiding c.q. instelling gaat sowieso altijd voor. Aangezien doorstroomtrajecten meestal geen structureel deel uitmaken van dat beleid, dienen zij ieder jaar opnieuw afspraken te maken binnen de eigen instelling over de beschikbare mensen en middelen. Dit maakt het maken van structurele afspraken met partners lastig: roosters, financiering, inzet van docenten kunnen jaarlijks anders zijn.

De status van trajecten is al met al vaak onzeker. Tel daarbij op dat er ook sprake kan zijn van culturele verschillen, meer dan eens geeft men aan dat het lastig is om met de verwachtingen van de 'andere partij' om te gaan, en het is duidelijk dat samenwerking niet altijd van een leien dakje gaat.

Al laatste speelt ook het anticiperen op overheidsbeleid een rol bij de mate van verankering. De invoering van keuzedelen op het mbo roept bijvoorbeeld bij veel trajecten vragen op. Vormgeving van de keuzedelen is op veel instellingen iets dat op beleids- of bestuursniveau wordt bepaald en niet op opleidingsniveau. Docenten betrokken bij doorstroomtrajecten, weten daardoor niet hoe de keuzedelen ingevuld gaan worden. Komen er bijvoorbeeld algemene keuzedelen of opleiding specifieke? En wat is dan de rol van 'hun' traject? De meeste trajecten konden hierdoor in de periode november 2015-april 2016 nog niet aangeven of ze het jaar erop van start zouden gaan.

2.5 Looptijd

De verwachting bij de start van het onderzoek was dat er binnen de meewerkende scholen een ruim aantal trajecten zou lopen waarbij mbo- en hbo-instellingen gezamenlijk ruime ervaring hadden opgebouwd bij het verbeteren van de doorstroom mbo-hbo.

Veel van de geïdentificeerde trajecten blijken echter pas net van start gegaan. Slechts enkele lopen langer dan vijf jaar. Trajecten geven aan dat er in het verleden meestal soortelijke initiatieven waren, maar dat die door de uiteenlopende redenen die in de vorige paragraaf onder het kopje 'verankering' zijn genoemd zijn afgebouwd.

3 Effect van doorstroomtrajecten

Doorstroomtrajecten zijn opgezet om de overgang mbo-hbo te verbeteren. Lukt dat ook? Om deze vraag te kunnen beantwoorden staan we eerst stil bij verklaringen die trajecten geven voor het niet goed verlopen van de overgang en wat zij doen om doorstroom te verbeteren.

3.1 Waarom verloopt de overgang mbo-hbo niet goed?

De belangrijkste verklaring voor de hoge uitval van mbo-studenten op het hbo is volgens bijna alle 39 trajecten bij deelnemende scholen dat mbo-studenten te weinig inhoudelijke kennis hebben en over onvoldoende hbo-vaardigheden beschikken om de overstap naar het hbo goed te kunnen maken.

Een daarmee samenhangende verklaring zou volgens trajecten zijn dat de focus van het mbo vooral op voorbereiding voor de arbeidsmarkt ligt. Doorstroom naar het hbo zou slechts in beperkte mate een punt van aandacht zijn binnen het mbo. Sterker nog, hbo-opleidingen komen met voorbeelden van mbo-4 studenten die op het mbo afgeraden zijn door te studeren omdat het (te) weinig toe zou voegen. Anderen stellen juist dat mbo-studenten het hbo gewoon 'proberen', zonder enige overtuiging.

Over en weer worden visieproblemen op docentniveau naar voren gebracht. Mbo-docenten zouden veelal zelf geen hbo-opleiding gehad hebben en leerlingen te weinig wijzen op hbo-mogelijkheden. Omgekeerd zouden hbo-docenten vaak niet zelf op het mbo/vmbo gezeten hebben en mbo-studenten daardoor lager inschatten dan havisten of vwo'ers.

Mbo-docenten geven aan dat het werkveld graag of misschien zelfs liever mbo-studenten met een hbo-diploma hebben dan havisten met een hbo-diploma. Maar volgens deze docenten richt het hbo zich toch vooral op havisten.

Samenvattend blijken er binnen de geïdentificeerde trajecten met name meta-verklaringen te zijn voor de uitval van mbo-studenten op het hbo. Dé mbo-student mist kennis en ervaring, hét mbo focust te veel op de arbeidsmarkt, hét hbo richt zich te veel op havisten, etc. Welke doorstroomobstakels een rol spelen binnen de eigen opleiding heeft men vaak niet duidelijk op het netvlies.

Het enige punt dat door enkele trajecten wel als obstakel binnen de eigen opleiding wordt gezien is de inhoudelijke profilering van scholen. Zo zien hogescholen verschillen tussen toeleverende roc's. Waar mbo-studenten bouw-infra bij het ene roc wel wiskunde, constructieleer en bouwfysica krijgen, krijgen bouw-infra studenten dat bij andere roc's niet of nauwelijks. Dat maakt dat de aansluiting vanuit het ene roc naar het hbo beter verloopt dan vanuit het andere roc. Omgekeerd geven hogescholen aan dat zij zelf ook verschillende accenten leggen bij dezelfde soort opleidingen. Zo zijn er hogescholen die brede bachelors aanbieden om studenten langzaam te laten wennen, anderen duiken gelijk binnen één studie de diepte in. Doordat ook inhoudelijk verschillende accenten worden gelegd, is het

goed mogelijk dat studenten vanuit het ene roc beter aansluiting vinden bij de ene hogeschool en anderen juist niet.

Overigens geven alle hogescholen aan dat er met name oog is voor de uitval van mbo-studenten op het hbo, maar dat havisten met nagenoeg dezelfde problemen kampen. Havisten hebben daarbij volgens hbo-docenten ook last van een slecht beroepsbeeld en het feit dat ze relatief jong zijn als ze het hbo instromen.

3.2 Hoe verbeteren trajecten de doorstroom?

In lijn met de hoofdverklaring die trajecten geven voor de uitval van mbo-studenten op het hbo, focussen bijna alle trajecten (sterk) op inhoud: er wordt (zwaar) ingezet op het verdiepen, verzwaren en bijspijkeren van kennis. Daarnaast is er meestal ook aandacht voor 'hbo-vaardigheden' als zelfstandig studeren, onderzoekende houding, kritisch denken etc.

Er is één traject dat zich focust op de sociale processen die aan het begin van de hbo-studie plaatsvinden. Het buddy project van CAH Vilentum stelt de binding van beginnende eerstejaars studenten met de opleiding, elkaar en de school centraal en tracht die te verbeteren. De andere trajecten hebben meestal in beperkte mate oog voor de sociale aspecten van de overstap, maar proberen studenten wel kennis te laten maken met het gebouw, docenten en/of medestudenten.

Opvallend is dat de inhoud van trajecten soms jaarlijks wordt aangepast aan de hand van ervaringen het jaar ervoor: men verschuift accenten, voegt zaken toe of laat juist zaken vallen.

3.3 Verbetert de doorstroom daadwerkelijk?

Alle geïdentificeerde doorstroomtrajecten zijn opgezet om de doorstroom mbo-hbo te verbeteren. Het blijkt voor trajecten echter lastig om inzicht te krijgen of de doorstroom daadwerkelijk verbeterd.

Ten eerste blijkt het tot een goed einde brengen van de trajecten zelf vaak al lastig voor studenten. Veel trajecten kampen met aanzienlijke voortijdige uitval. Er is en wordt dan ook flink ingezet op zaken als aanwezigheid, maken van huiswerk etc.

Maar als studenten het traject goed afronden, gaat het dan ook goed het eerste jaar op het hbo? Hierover blijken in de meeste gevallen geen gegevens beschikbaar. Een aantal trajecten heeft wel serieuze pogingen gedaan om instroom in de trajecten te meten, het aantal leerlingen dat het traject succesvol doorloopt te volgen én in kaart te brengen hoe succesvol deelnemers uiteindelijk zijn op het hbo. Dit bleek in alle gevallen echter een zeer lastige exercitie. Ten eerste beginnen vaak maar tussen de 20 en 30 studenten aan een traject, waarvan een (aanzienlijk) deel voortijdig uitvalt. Vervolgens blijken niet alle studenten uit het traject de studie te kiezen waar het traject voor bedoeld was. Er blijven dan letterlijk nog maar een handjevol studenten over die én het traject goed hebben afgerond én de verwante hbo-opleiding gaan volgen. Of die studenten het dan beter of

slechter doen dan degene die instromen zonder het traject te hebben gevolgd is nauwelijks vast te stellen. Zeker indien in aanmerking wordt genomen dat de samenstelling van klassen per jaar (erg) kan verschillen.

Niettemin heeft men wel het idee dat trajecten behulpzaam zijn bij het verbeteren van de overgang mbo-hbo. En dat samenwerking tussen mbo en hbo maakt dat beide kanten elkaar beter begrijpen en dat dit een verrijking van elkaars wereld betekent.

4 Samenvatting & Conclusie

Er doen veertien mbo- en hbo-instellingen mee aan het NRO Onderzoek "Verbeterde aansluiting mbo-hbo. Wat werkt?". Binnen deze scholen is een inventarisatie gemaakt van alle trajecten die lopen om de doorstroom mbo-hbo te verbeteren.

Bij aanvang van het onderzoek was de verwachting dat bij elk van de deelnemende scholen een substantieel aantal doorstroomtrajecten liep. Deze inschatting, gemaakt op bestuurs- dan wel beleidsniveau van deelnemende scholen, bleek echter te optimistisch.

In totaal zijn er 39 lopende trajecten geïdentificeerd die zijn opgezet om direct of indirect de doorstroom mbo-hbo te verbeteren. Volgens meewerkende scholen vallen alle 39 trajecten onder de noemer 'doorstroomtrajecten'. Hiertoe behoren ook versnellingstrajecten van veelbelovende (v)mbo-leerlingen en landelijke pabo-trajecten. Indien de definitie beperkt wordt tot trajecten die door scholen zelf, op eigen initiatief, zijn opgezet om specifiek de doorstroom mbo-hbo te verbeteren, dan zijn er 20 trajecten geïdentificeerd bij veertien scholen.

Bijna alle geïdentificeerde trajecten zijn in samenwerking tussen mbo en hbo opgezet en worden door docenten van zowel mbo- als hbo-opleidingen uitgevoerd.

Opvallend is dat binnen alle trajecten mbo-studenten als één groep worden gezien. Dé mbo-student komt inhoudelijke kennis en studievaardigheden te kort doordat hét mbo zich te veel focust op de arbeidsmarkt.

Zo goed als alle doorstroomtrajecten hebben dan ook een inhoudelijke focus. Er wordt (zwaar) ingezet op het verdiepen, verzwaren en bijspijkeren van kennis. Daarnaast is er meestal ook aandacht voor 'hbo-vaardigheden' als zelfstandig studeren, een onderzoekende houding, kritisch denken etc. Er is in beperkte mate oog voor sociale aspecten, bijvoorbeeld door kennis te maken met het gebouw, docenten en medestudenten.

Of doorstroomtrajecten tot daadwerkelijke verbetering van de doorstroom leiden, is in bijna alle gevallen moeilijk na te gaan. Instroom in trajecten is sowieso vaak beperkt (veelal 20-30 studenten per jaar), niet alle studenten doorlopen het gehele traject en uiteindelijk kiezen niet alle studenten voor de studie waar het traject voor bedoeld is. Of het beperkte aantal studenten dat het traject succesvol doorloopt het vervolgens beter doet op het hbo dan studenten die het traject niet (succesvol) gevolgd hebben, is daardoor lastig vast te stellen.

Over de samenwerking bij de uitvoering van trajecten zijn mbo- en hbo-partners positief. Wel is het soms lastig elkaar te vinden. Er is namelijk lang niet altijd een logische partner aangezien mbo-studenten veelal uitwaaiëren over verschillende opleidingen en instellingen, dan wel een hbo-opleiding instromen vanuit verschillende mbo-opleidingen en roc's. Binnen de geïdentificeerde trajecten komen samenwerkingspartners veelal uit verwante opleidingen, bijvoorbeeld mbo bouw-infra en hbo bouw-infra.

Het zijn altijd docenten die doorstroomtrajecten vormgeven. Docenten doen dat vaak naast hun reguliere taken, wat de trajecten gevoelig maakt voor personeelwisselingen of veranderingen in takenpakketten.

Binnen de doorstroomtrajecten is men afhankelijk van het beleid dat binnen de eigen opleiding/instelling wordt gevoerd. De eigen school/opleiding komt altijd eerst. Doorstroomtrajecten geven aan dat dit de samenwerking bemoeilijkt. Bovendien is het bijna jaarlijks de vraag of er ook het komend jaar voldoende mensen en middelen beschikbaar zijn om het traject aan te kunnen bieden.

Volgens de gevonden doorstroomtrajecten is het door personeels- en beleidswisselingen lastig om structureel langlopende samenwerking mbo-hbo op te zetten. Dit is dan ook een verklaring voor het feit dat de meeste trajecten net pas een aantal jaren lopen. Vaak zijn er al eerder binnen dezelfde opleidingen doorstroomtrajecten geweest, maar die werden door personeels- en/of beleidswisselingen afgebouwd.

Al met al geeft de inventarisatie van doorstroom mbo-hbo trajecten bij veertien mbo- en hbo-instellingen de indruk dat het opzetten van doorstroomtrajecten in de praktijk geen sinecure is. Het is voor mbo en hbo-partners niet alleen lastig elkaar te vinden, meestal zijn gedetailleerde doorstroom- en uitvalcijfers binnen de opleiding niet bekend en is onduidelijk of en waarom de doorstroom binnen de eigen opleiding niet goed verloopt. Vanuit zo'n situatie een gezamenlijk traject opzetten terwijl de verplichtingen binnen de eigen instelling voor gaan: dat is verre van eenvoudig en kan niet anders dan met ups en downs gepaard gaan.

Samenwerking tussen mbo- en hbo-instellingen als dé manier om doorstroom te verbeteren, zoals door sommige actief wordt geponeerd (zie Mbo-Today, 2016; Ministerie van OCW, 2015), kent dan ook meer haken en ogen dan men misschien op papier zou verwachten.

Literatuur

- Bormans, R. (2016). De cijfers spreken. Weblog gepubliceerd op <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/hogeschool/nieuws/blog-ron-bormans/ontmoeting-68--de-cijfers-spreken/>
- Bussemaker, J. (2016). *Samen ten strijde tegen ongelijkheid*. Weblog gepubliceerd op: <https://www.rijksoverheid.nl/regering/inhoud/bewindspersonen/jet-bussemaker/weblog/2015/samen-ten-strijde-tegen-ongelijkheid>.
- Mbo-Today (2016). Betere samenwerking kan uitval terugdringen. Verslag van CINOP Lentesessie op: <http://mbo-today.nl/betere-samenwerking-kan-uitval-terugdringen/>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, (2015). *De waarde(n) van weten. Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 2015-2025*. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Scienceguide (2016). *Naar betere MBO-HBO-doorstroom*. Te lezen op: <http://www.scienceguide.nl/201603/naar-betere-mbo-hbo-doorstroom.aspx>
- Vink, A. (2016). *Het Nederlandse hbo segregereert de samenleving. Rotterdam doet er wat aan*. Gepubliceerd op De Correspondent: <https://decorrespondent.nl/4595/Het-Nederlandse-hbo-segregeert-de-samenleving-Rotterdam-doet-er-wat-aan/164972005880-cf4267dd>
- Woelders, L. & Lovert, T. (2014). Merkbaar en meetbaar succesvol doorstuderen. *Onderwijsinnovatie*, dec. 2014.

Bijlage 1

Scholen die participeren binnen het NRO Onderzoek "Verbeterde aansluiting mbo-hbo. Wat werkt?"

- Avans Hogeschool
- Aventus
- Deltion College
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
- Hogeschool VHL
- ROC de Leijgraaf
- ROC Mondriaan
- ROC Nijmegen
- ROC Rijn IJssel
- ROC RIVOR
- Vilentum Hogeschool